

Chinezen in Indonesië

DE BEWOGEN GESCHIEDENIS VAN DE FAMILIE LIM

De jaren 20 en 30 van de vorige eeuw waren de hoogtijdagen van het havenstadje Sibolga op Sumatra aan de Indische oceaan. De stad heeft een geschiedenis van opkomst en verval. Er was één Chinese familie die zich met name onderscheidde in Sibolga. Dat was de familie Lim, zij waren actief als ondernemers en bestuurders.

Tekst - Dirk A. Buischool

Familie Lim. Autodienst Lim (AD)

Ook deze familie heeft een bewogen geschiedenis. In 1996 schreef de Indonesische schrijver Sitor Situmorang zijn herinneringen op over zijn jeugd op Sumatra in zijn boek *De oude tijger*.

Over Sibolga schreef hij:

De stad S. is ontstaan in een plooi van het gebergte, aan een mooie rustige baai. Het uitzicht is altijd een waar genot voor de passagiers van de bussen die via bochtige weggetjes naar de kust afdalen. De baai, bezaaid met eilandjes vol met palmen, is werkelijk prachtig. In de rijke tijd, toen er voor rubber hoge prijzen werden geboden, kwamen de mensen hier van het uitzicht genieten. Tegelijkertijd verzezen er ook kantoorgebouwen van handelsondernemingen Güntzel & Schumacher, Geo Wehry, Henneman, Lim Hong Lap en soortgelijke namen.¹

De enige Chinese naam hierboven genoemd was Lim Hong Lap. Wie was deze Lim Hong Lap? Er was een Duitse schrijver, Karl Helbig, die hem heeft gekend en hij schreef in 1949:

Lim Hong Lap, einem mir bekannt gewordenen Grosskaufmann. Er war während meines Aufenthaltes in Tapanuli das Haupt der Chinesenkolonie in der Hafenstadt Sibolga. Er ist einer jener Patrizier, deren Geschlechter schon seit Jahrhunderten in makelloser Reinheit und vorbildiger Tüchtigkeit auf Sumatra wirken, under der reichste der ganzen Gemeinde.²

Lim Hong Lap (circa 1900-1947) was de zesde zoon van Lim Kim Tjai. Samen met zijn broers Lim Hoh Eng, Lim Hong Hoh, Lim Hong Tek en Lim Hong Poan werden diverse bedrijven gestart. De meest bekende onderneming was de Auto Dienst over Sumatra, afgekort A.D. Lim. Vanaf 1931 tot 1942 reden de 45 Lim bussen continu over Sumatra voor het post- en personen vervoer. A.D. Lim was een begrip. Daarnaast bezat de Lim familie een passagierschip, een houtzagerij, een rubber- en oliefabriek, een ijsfabriek, een bioscoop en een plantage. De meeste ondernemingen zoals vermeld in het *Handboek voor Cultuur- en Handelsondernemingen in Nederlandsch-Indië* stonden op naam van Lim Hong Lap, hij was ook de drijvende kracht achter veel activiteiten. Lim Hong Lap stond ook vermeld als vertegenwoordiger van de Nederlandse handelsfirma Linde Teves Stokvis uit Semarang. Naast ondernemers waren de Lims ook bestuurders. Zo was de oudste broer Lim Hoh Eng door het koloniaal bestuur benoemd als Luitenant der Chinezen in Sibolga en hiermee de officiële vertegenwoordiger van de Chinese bevolkingsgroep in de stad. Een andere broer, Lim Pie Goan, bekleedde deze functie eveneens voor een aantal jaren.

Autodienst

Na opheffing van Lands Automobiendienst tussen Fort de Kock (tegenwoordig Bukittinggi) en Pematang Siantar werd in maart 1931 het post- en personenvervoer uitbesteed aan de

Firma Lim Hong Lap te Sibolga. Dit was te lezen in *Het Nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië* van 3 maart 1931. Voor een bedrag van f 3489,- per maand werd deze autodienst service voor 1 jaar toegewezen aan de laagste inschrijver Lim Hong Lap.³ Voor dit bedrag moest de firma Lim een maand lang het post- en personenvervoer over Sumatra verzorgen. In de autobussen moest een aantal behoorlijke zitplaatsen aanwezig zijn. In de jaren daarna werd het contract jaarlijks verlengd. De Lim-bussen reden in drie dagen van Fort de Kock via Sibolga naar Pematang Siantar. Vanuit Pematang Siantar kon de post met de trein naar Medan worden vervoerd. Verder was er eenmaal per week een zogenaamde sneldienst van Fort de Kock naar Medan, waarbij dag en nacht werd doorgereden. Het ging niet altijd goed, in 1939 raakte een Lim-bus met dertig passagiers tussen Taroetoeng en Sibolga van de weg waarbij een aantal passagiers, het exacte aantal slachtoffers is niet vermeld, om het leven kwam. Bij gebrek aan politie-auto's werden de Lim-auto's ook gebruikt voor het vervoer van gevangenen. Een deel van het traject voerde dwars door de bergketen Bukit Barisan, een bergweg met meer dan 1000 bochten. Het was dus geen makkelijk traject. *De Sumatra Post* schreef in 1937:

*De dienst tussen Fort de Koek en Medan wordt op uitstekende wijze onderhouden door den Chineeschen autobuseigenaar Lim te Sibolga, die ook volgens contract de post tusschen beide plaatsen vervoert.*⁴

De autodienst was actief tot de Japanse tijd.

Schip Hong Hoat

Naast de bus-onderneming bezaten de Lim broers het passagierschip 'Hong Hoat' dat een lijndienst onderhield tussen Sibolga en Nias. Het schip hadden de broers in 1927 in Tandjong Priok bij Batavia (nu Jakarta) laten bouwen,⁵ het heeft echter maar zes jaar gevaren want in 1934 strandde de 'Hong Hoat'. Gelukkig waren er geen passagiers bij omgekomen. Enige maanden voor de aanbesteding van de bouw van het schip Hong Hoat was een andere onderneming van de Lim-familie in vlammen opgegaan. Dit was de oliefabriek en houtzagerij op naam van Lim Hong Tek die in 1927 tot de grond toe afbrandde. De schade bedroeg maar liefst 50.000 gulden (nu ruim een miljoen euro). Dit nieuws haalde niet alleen de kranten in Nederlands-Indië maar ook lokale kranten in Nederland zoals de *Haagsche Courant* en het *Nieuwsblad van het Noorden* van 15 maart 1927.

Chinees officier Lim Hoh Eng

De oudste broer Lim Hoh Eng werd in november 1918 benoemd tot Luitenant der Chinezen te Sibolga en daarmee de officiële vertegenwoordiger van de Chinese bevolkingsgroep

in de stad. Hij bleef Luitenant tot en met augustus 1926, toen zijn broer Lim Pie Goan werd aangesteld tot 1933, daarna werd Lim Hoh Eng weer Luitenant tot de Japanse invasie in 1942.⁶ De Luitenant was onder andere belast met de belastinginning van de Chinese bevolking. Daarnaast was hij als vertegenwoordiger van de Chinese gemeenschap betrokken bij sociale organisaties, zoals het Emma Bloem Comité voor de tuberculosebestrijding op Sumatra. De Lim-familie droeg hier ook een steentje aan bij door gratis kindervoorstellingen in haar bioscoop te vertonen waarbij de baten naar het Emma Bloem Comité gingen. Toen er in 1934 een grote brand uitbrak in Sibolga was Lim Hok Eng voorzitter van het comité tot financiële hulp voor de slachtoffers. Commissarissen van het

> De Lim-familie vluchtte naar haar plantage Paal Opat bij Padang Sidempuan, opdat de dochters niet door de Japanse soldaten zouden worden gepakt en als troostmeisjes misbruikt <

comité waren de Indonesiërs Soetan Manoekar en Mohammad Djalaloe'ddin. De gelden werden ingezameld door middel van een goederenloterij. Het comité was een initiatief van Chinezen en de inheemse bevolking in samenwerking met het koloniaal bestuur.

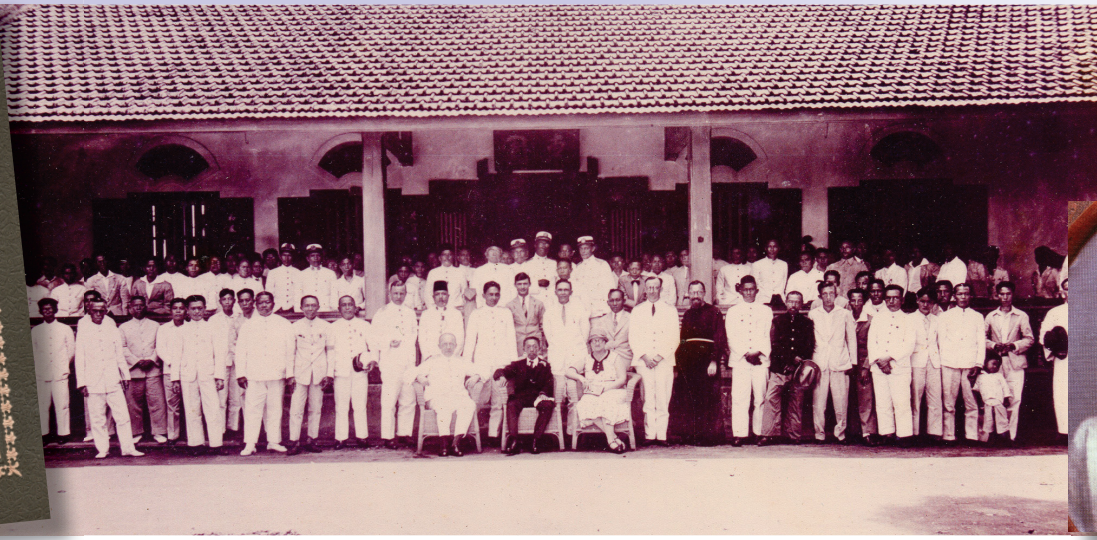
Gokken

Gokken was - met name bij de Chinezen - een populair tijdverdrijf. Om te mogen gokken, moest een vergunning worden aangevraagd, bij het hoofd van het lokaal Bestuur. In Sibolga was dat in de jaren 30 controleur Bartstra. Met een vergunning kon voor een bepaald aantal dagen, op een bepaalde plaats, worden gegokt. Het was een vorm van indirecte belasting omdat bij iedere vergunningaanvraag 175 gulden moest worden gestort. Het was dus lucratief voor het lokaal bestuur. Een vergunning tot het houden van Poh en kaartspelen (vaak voor vijf of zeven dagen) moest worden aangevraagd door de Luitenant van de Chinezen. Hoe populair het gokken was bleek uit het feit dat in 1936, 37 en 38 talloze vergunningen werden aangevraagd.⁷ Een opmerkelijke locatie voor de Poh en

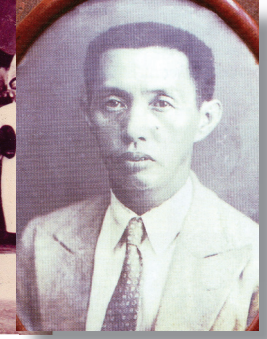

Lim Hoh Eng

Groepsfoto van de familie Lim jaren dertig

Lim Hong Lap

kaartspelen - zoals vermeld in de vergunning van 3 april 1936, wanneer overdag werd gespeeld - was op het Chinese kerkhof te Sibolga. Hierna werd als locatie telkens vermeld huis no. 37 in de Chinese wijk I in Sibolga.

Onderwijs

In 1933 waren er in Sibolga een katholieke, een islamitische en een Chinese school. In alle scholen werd het onderwijs in het Nederlands gegeven. Drie jaar later kwam er nog een particuliere Hollands Chinese School bij.⁸ Dat kwam door concurrentie tussen de katholieke school en de Chinese school. Bestuurs-ambtenaar controleur Bartstra schreef hierover in 1938:

Te Sibolga bestaat een Rooms Katholieke Hollandsch Chineesche School (HCS) daaraan parallel klassen voor inheemsche kinderen zijn verbonden. De school heeft circa 450 leerlingen. De pastoor en de Luitenant der Chineezzen voeren een strijd om de Chineesche jeugd, die de pastoor op de Katholieke H.C.S. wil hebben terwijl de Luitenant de kinderen het liefst op de openbare H.C.S. of de Chineesche school ziet gaan. Zoowel de Pastoor als de Luitenant komen zo nu en dan hun ergernis luchten over de slinksche methoden die de tegenpartij gebruikt om de kinderen op school te krijgen.⁹

Helaas was er niet meer informatie te vinden over de 'slinksche' methoden van de pastoor en de Luitenant. Wel bestaat er een foto van een grote groep personen voor het huis van de Lim-familie waarop eveneens een pastoor in pij is te zien. Dus op de foto staan de Luitenant en de pastoor broederlijk verenigd. Deze foto is genomen op 25 februari 1933 bij gelegenheid van de officiële (her)benoeming van Lim Hoh Eng tot Luitenant van de Chinezen. Naast Lim Hoh Eng zitten de hoogste bestuursambtenaar uit het district Tapanoeli, J.W. Th. Heringa en echtgenote.

Japanse tijd

Over het geheel genomen gingen de zaken van de Lim-familie voorspoedig tot de Japanse invasie in maart 1942. Toen veranderde alles. Het volledige wagenpark van 45 auto's werd door de Japanners geconfisceerd. De Lim-familie vluchtte naar haar plantage Paal Opat bij Padang Sidempuan, opdat de dochters niet door de Japanse soldaten zouden worden gepakt en als troostmeisjes misbruikt. De zaken stagneerden volledig, de autodienst was gestopt, de fabrieken draaiden niet meer, de bioscopen werden gesloten, de economie stond praktisch stil tussen 1942 en 1945.

Lim Hong Lap stierf in 1947, hij werd opgevolgd door Lim Hong Kuan. In 1949 kocht de Lim familie nog drie bussen met circa 25 zitplaatsen en een personenauto. Maar het transportbedrijf was geen succes meer in de jaren 50. De kosten konden niet worden gedekt. Na 1965 werd het nog moeilijker en het merendeel van de Lim-familie vertrok uit Sibolga.¹⁰ De nazaten wonen nu verspreid door Indonesië en in het buitenland. De jaren 30 waren de hoogtijdagen van Sibolga en daarmee ook van de gebroeders Lim. ■

Geraadpleegde bronnen

- 1 Situmorang, S. De oude tijger Uitgeverij De Geus, 1996: 91.
- 2 Helbig, Karl, Paradies in Licht und Schatten Springer 1949: 175,176. Met dank aan Klaus Eberhart.
- 3 Memorie van Overgave J.W.Th. Heringa 1936: 224.
- 4 De Sumatra Post 15-12-1937.
- 5 Archief fam. Lim. Met dank aan Armand Lim.
- 6 Regeerings Almanak voor Nederlandsch Indië 1919-1942. Met dank aan Marcel van Lenthe.
- 7 Archief fam. Lim. Met dank aan Armand Lim.
- 8 Memorie van Overgave J.W.Th. Heringa 1936: 186.
- 9 Memorie van Overgave H. Bartstra 1938: 44.
- 10 Met dank aan mevr. Khoe Kim Kheng voor haar informatie.

Voor een volledige lijst van de geraadpleegde bronnen kunt u contact opnemen met de auteur.